

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

daar werkt aan een methodologie die zicht geeft op de vele impliciete en priv theorie n die het handelen van de analyticus bepalen.

Wat viel mij verder op wat betreft convergenties en divergenties? De tolerantie voor divergenties leek in dit congres heel groot, zodat het opviel wanneer dit niet zo was.

Ik heb dat slechts een enkele keer meegeemaakt, bijvoorbeeld in een panel over *same sex parenting*. Hier werden de verschillen tussen man en vrouw in de gezinsconstellatie wel erg convergent gereduceerd tot rolverschillen, waarbij iemand die daar een heel andere visie op gaf, werd weggehoond en maar gauw vertrok.

Logistiek waren hier en daar wat storende mankementen: vertalingen die niet te vinden waren op de aangegeven frequenties, te kleine ruimtes voor sommige grote onderwerpen (Envy) of grote sprekers (Mitrani), zodat je werkelijk niet meer naar binnen kon als je niet een kwartier tevoren was gekomen. Aanpassingen bleken dan niet mogelijk.

Buiten het officiële programma was er een open-huisavond op het gerenommeerde Chicago Institute for Psychoanalysis, opgericht in 1932. We werden hartelijk ontvangen en rondgeleid door directeur David Terman en vele medewerkers, er werd veel verteld, ook over hun opleidingsactiviteiten en -mogelijkheden. We zagen een prachtige bibliotheek, een geschiedenisreportage aan de wand, waarbij Terman trots wees op het startpunt: een brief van Freud aan de oprichter van het Chicago Institute, Franz Alexander (waarin Freud onder andere een vernietigend commentaar geeft op adjunct-directeur Karen Horney, te veel ‘a mind of her own’ — zoals haar biografie getiteld is). Er waren veel foto’s van gerenommeerde medewerkers onder wie kopstukken als Karl Menninger, Maxwell Gitelson, Louis Shapiro, en Heinz Kohut.

Al met al een bijzondere gebeurtenis om bij te wonen. Je krijgt een wereld van tegenstellingen voorgeschoteld, niet alleen in het denken van de aanwezigen, maar ook in de

eigen beleving. Zo groots opgezet, zo veel activiteiten en zo veel woorden, en dan juist de kleine dingen die je bijblijven: een zinnetje dat je raakt, een interessante verwijzing, een onverwacht antwoord op iets wat je je al langere tijd afvroeg. Een verslag is daarom per definitie zeer beperkt, iedere aanwezige heeft een unieke combinatie samengesteld en geen twee hebben hetzelfde congres meegemaakt. Ik hoop de lezer nieuwsgierig te hebben gemaakt om zijn eigen IPA-congres te maken: de volgende kans is het zevenenveertigste IPA-congres in Mexico-City, 2011.

Noot

1 Informatie van G. Stein, IPA.

Over ‘dragen’, ‘verdragen’ en ‘gedragen worden’

Verslag van

Geduldig gereedschap — De relatie als drager van het psychodynamische proces
[Leuven, 18 september 2009]

ILSE VANSANT

Ter gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Gaston Cluckers organiseerde het Centrum voor Kinderpsychotherapie en Ontwikkelingsgerichte interventie (CKPOI) samen met de Vlaamse Vereniging voor Psychoanalytische Therapie een studiedag met als titel *Geduldig gereedschap — De relatie als drager van het psychodynamische proces*. In het Provinciehuis te Leuven werden honderd-zeventig Vlaamse en Nederlandse (kinder-)psychotherapeuten getraakteerd op een inspirerende studiedag. Als kers op de taart kregen alle deelnemers het nieuwste cahier van het CKPOI mee naar huis.

De studiedag werd opgebouwd rond een thema dat prominent aanwezig is in academische loopbaan van Cluckers: de thera-

peutische relatie die het therapeutische proces van de cliënt draagt, en er richting en vorm aan geeft. Nicole Vliegen situeerde dit thema verder: het therapeutische-relatieaanbod maakt verandering voor de cliënt mee mogelijk. Kenmerken van de therapeut-clientrelatie spelen een belangrijke rol in het ontstaan van groei in de therapie. De sprekers belichtten telkens andere deelaspecten van de therapeutische relatie. Net zoals in Cluckers' loopbaan lag de focus van deze studiedag op het werk met kinderen, jongeren en hun gezinnen of verzorgenden.

Patrick Meurs beet de spits af met een bijdrage over affectregulatietherapie (ART). Hij stelt dat ART in de kinderpsychotherapie de ontwikkelingsfas specifieke variant is van mentalisatie bevorderende therapie (MBT) voor volwassenen. Meurs pleit ervoor om (de rol van) affect(regulatie) als focus te nemen wanneer we mentalisatie bevorderend werken met kinderen. Hij schetst hoe affectregulatie bij kinderen een cruciale ontwikkelingsstimulerende Ik-functie is die toegang verschaft tot mentalisatieprocessen. Mentalisatie bevorderen bij kinderen verloopt in de eerste plaats via affectregulatie en pas later via het reflecteren over zelf-andervoorstellingen. Omwille van deze ontwikkelingsfas specifieke redenen pleit Meurs ervoor een centrale plaats toe te kennen aan de affectregulatie in kindertherapieën waar men mentalisatie bevorderend wil werken.

Meurs bracht vervolgens inzicht in de eigenheid van affectregulatie bij kinderen door deze in een ontwikkelingsperspectief te plaatsen. Hij schetste het verloop van affectregulatie in de normale kinderontwikkeling. De klinische relevantie van deze affectieve ontwikkelingslijn werd geïllustreerd door stil te staan bij Meurs' onderzoek rond twee vormen van affectdisregulatie zoals die voorkomt bij depressieve kinderen en bij antisociaal gedragsgestoorde kinderen. Kennis van de normale affectieve ontwikkelingslijn en onderzoeksresultaten die aantonen hoe bepaalde aspecten

van de affectregulatie bij depressieve kinderen en bij antisociaal gedragsgestoorde kinderen problematisch verlopen, helpen gericht therapeutisch te interveniëren. Casusfragmenten uit kindertherapie met deze kinderen illustreerden de werkbaarheid van de affectregulatiefocus.

Ann Verhaert bracht een lezing over de toepasbaarheid van het psychodynamische gedachtegoed tijdens crisisinterventies in een ziekenhuiscontext en de aanpassingen van het klassieke therapeutische aanbod die hiermee gepaard gaan. Het werd een beklijvende uiteenzetting die handvatten bood voor klinici die psychodynamisch werk trachten te realiseren in een context die veelal gekenmerkt wordt door vastliggende medische zorgpaden en nadruk op snelle, kortdurende interventies. Verhaert sprak over traumatische verlieservaringen (het verlies van dierbaren, gezondheid of functies) die het stilvallen van mentale processen tot gevolg kunnen hebben, als afweer tegen een te pijnlijk weten of voelen. Zo'n stilvallen van mentale processen kan de verdere ontwikkeling in gevaar brengen. Het kunnen integreren van psychische pijn kan leiden tot een meer volwaardig functioneren.

Conform het thema van de studiedag werd vooral ingezoomd op de kenmerken van het relatieaanbod. De therapeut biedt in het hier-en-nucontact met de cliënt samen-zijn aan, met ruimte voor het «niet-weten». De therapeut dient te ervaren, voelen en dragen wat de cliënt (nog) niet kan ervaren en tracht dit in verbinding te brengen met de interne wereld en het verhaal van de cliënt. De elementen die het relationele aanbod vormgeven (tijd, ruimte en vitaliteit) waarvoor zo'n verhaal over het gebeurde en herverbinding met het leven tot stand kunnen komen, werden helder besproken en ten slotte geïllustreerd via een casus.

Jan Vandeputte sloot het voormiddagdeelte af met een beschouwende bijdrage over «vallen». Begrippen als «holding» en «containment», eigen aan het psychoanalytische relatieaanbod, verwijzen volgens hem naar

het belang van niet «vallen» in de therapie. Hij belichtte het thema vanuit verschillende invalshoeken en stelde vast dat mensen zich het liefst staande houden. Vervolgens schetste Vandeputte een ontwikkelingslijn. De angst-voor-vallen als allervroegste, primitieve angst (o. a. angst om uiteen te vallen, overprikkeld te worden) dient in de loop van de ontwikkeling beheerst te worden. Dit beheersen vereist een relatie met een dragende ander die als functie heeft vast te houden en sensitief te zijn voor het moment waarop evenwicht bereikt wordt. Vandeputte legde vervolgens een verbinding met de klinische praktijk. Als we er rekening mee houden dat de ervaringen van het individu met de angst-voor-vallen structureel verinnerlijkt worden in verschillende gradaties van veiligheid, dan dient de therapeutische houding hierop ook afgestemd te worden. Cliënten met minder positieve ervaringen rond «vallen», hebben vaak onvoldoende innerlijk houvast om te durven vertrouwen in opgevangen worden, waardoor ze zich minder durven over te geven aan intense ervaringen. Vandeputte benadrukt het belang van het sensitief zijn voor de betekenis van valmomenten in therapie en het zoeken van een evenwicht tussen verschillende manieren van aanwezig en beschikbaar zijn. De therapeut stelt zich, met andere woorden, op als ontwikkelingsobject voor de cliënt, die, door zijn positieve ervaring met vallen in therapie, kan leren zich zonder al te grote angst meer te durven overgeven.

Deze voormiddag gaf een prikkelend en gevarieerd palet van theoretische, klinische en meer beschouwende bijdragen over de therapeutische relatie. Het gemeenschappelijke in deze bijdragen was de zoektocht naar manieren om bestaande psychoanalytische benaderingen aan te passen om beter te kunnen aansluiten bij de noden van de betreffende doelgroep. Dit flexibele zoeken naar afstemming, naar verbinding tussen het ene en het andere, kwam ook verder aan bod in de namiddagworkshops, die telkens zeer diverse aspecten van de thera-

peutische relatie met kinderen, gezinnen en collega's in uiteenlopende settings onder de loep namen. Thema's die uitgewerkt werden, waren: het coachen van opvoeders-teams binnen instellingen, het therapeutisch werken met mishandelde/misbruikte kinderen, gezinswerk rond emotionele beschikbaarheid van ouders van kinderen met een verstandelijke beperking, het werken met jonge kinderen en hun gezinnen uit verschillende culturen, groepstherapeutisch werk binnen een residentiële setting, het therapeutisch werken met een gehechtheidsgestoord kind en ten slotte het gezinswerk en individueel-therapeutische werk met psychosomatiserende kinderen in een ziekenhuis. Ik ben in ieder geval naar huis gegaan met meer «gereedschap» om geduldig verder te kunnen werken.

Met vereende krachten

Verslag van

Je lust of je leven — Adolescentie en depressie [Kortenbergh, 24 september 2009]

CHRISTINE LEROY

Het Universitair Psychiatrisch Centrum Kortenbergh (UPC-K) organiseert een cyclus studiemiddagen om een dialoog op gang te zetten tussen klinici, socioculturele denkers en wetenschappers. Een niet evidente aangelegenheid, want praktijkmensen en onderzoekers vertoeven soms in twee verschillende werelden. Enerzijds zijn klinici niet zelden allergisch voor statistiek of cijfermatige evidentie, anderzijds voelen sommige onderzoekers er niet veel voor om hun bevindingen naar de praktijk te vertalen of in een voor het beleid bruikbare vorm te gieten. Een initiatief als de donderdagen van de Kade — de adolescentenafdeling van het UPC-K — is dus zeker lovenswaardig. Deze tweede donderdag startte met een